

A „HALADÁS“ PÁHOLY KÖNYVTÁRA.

I.

A MAGYAR

SZABADKÖMŰVESSÉG

FELADATAI

AZ ÚJ EZREDÉVBEN.

ÍRTA. ÉS FELOLVASTA

A DEBRECZENI KÉZIRATI ÉS DOLGOSZATI „HALADÁS“ 000896

APRIL HÓ 17-ÉN TARTOTT I. FOKÚ MUNKÁJÁN

Dr. BAKONYI SAMU t. t.

DEBRECZEN 1896,
A PÁHOLY SAJÁTJA.

Érdemes főm .: t. •! Szer Tt .:!

Lelkünket igaz áhítat fogja el, valahányszor a királyi művészet eme szentélyébe lépünk, hogy munkánknak célját követvén, az elmét felvilágosítsuk és a szívet, minden iránt a mi szép és nemes fogékonnyá tegyük. Ez az elfogódás fokozott erővel ejti ma hatalmába az én lelkemet, mikor szíves testvéri engedelmekkel azokat a legbensőbb gondolataimat akarom előttem feltárni, a melyek az érd. .: főm .: t. .: ama kérdése nyomán: »mi legyen munkánknak célja?«, oly sokszor támadtak aggódó lelkemben.

Szövetségünk átöleli lánczával a föld kerekességét; valameddig emberek laknak, akár .: műv .: csarnokaiból az emberiségre még mindenütt csak az igazság világos-

sága és a szeretet melege terjesztette szét termékenyítő sugarait. Igazság és szeretet arra tanítanak bennünket, hogy a V. E. N. É. M. testvérnek teremtett minden embert, születés, vagyon, állás, faj, nyelv és nemzeti különbségekre való tekintet nélkül. Az emberiség egyetemes rendeltetése azonban csak úgy tölthető be, ha a nemzetek, melyekre az emberiséget maga a V. E. N. É. M. tagolta, a magok hivatását híven teljesítik.

Azért, szer \therefore t \therefore eim, nekünk, kik itt a kir \therefore műv \therefore műhelyében magyarul dolgozunk, éppen a sz \therefore k \therefore szövetség iránti hűség parancsolja, hogy magyar nemzeti mivoltunkról soha egy pillanatra meg ne feledkezzünk, mert ezt elfelejteni: önmegfeledkezés volna!

Íme, ez a nemzet ezer esztendőn át nyugot és kelet határán megmaradt magyarnak s eleitől fogva, mind e mai napig az egész emberiség igaz javaiért kitartó hűséggel, dicsőséggel harczolt, lankadat-

lan munkált. Kettős hivatását soha sem feledte. Nyugati műveltség világosságának kelet népeihez az utat megnyitni és ha sötét idők hideg éjszakája nyugat népeire újból reá borul: ez a föld az mindig, a hol a szabadság régi otthonában menedékre talál. Hős Árpád hadait erre a szent földre *bölcsesség* vezette, egész Európa öreivé tette; István, Lajos, Mátyás *ereje* végezte, hogy itt a haladás útját nem végezte; az emberi szellem kőműves munkáját már nem egy magyar mű *szépsége* díszíti!

Hála azért néked, Világ-Egyetemünk Te Nagy Építője, hogy e mi hazánkat tengernyi viharban hiven oltalmaztad! Világoknak Atyja, népek Teremtője, hogy e nagy világon a te hű népedet, a mire elhittad, annak megtartottad. Balsors tépte sokszor, hoztál víg esztendőt, múltjában mutasd meg néki a jövőndőt!

Áhítatos imádság tölti el keblünket szer \therefore tt. \therefore mikor a múltért hálát adva, nemzeti létünknek ezer esztendőös ünne-

pén segedelemért könyörgünk a jövőendő küzdelmeire.

Megvagyok győződve, hogy ez az áhítat minden magyar ember kebelét megszállja; de hiszem és vallom, hogy azlegbuzgóbban hű magyar kőműves lelkekből száll égbe. Mert az új ezer esztendő küzdelmei között, szeretett testvérek, a legszébb feladat éppen mi reánk vár.

Avagy nem mi hirdetjük-e büszke öntudattal, hogy a sz. k. ség igazi lényege az egyes ember tökéletesedése által az emberiséget a tökéletesedés útján minél előbbre vinni! Más szóval a *sz. k. ség útját az örök haladás törvényei szabták meg*, a mely útról letérni a mi szövetségünknek soha egy pillanatra sem szabad.

A ki azt hiszi, hogy a sz. k. séga maga feladatait ajótékonyság magasztos erényeinek szorgos gyakorlatával teljesítette: az nincs tisztában a szövetség lényegével. Hány nemes, nagylelkű em-

bért ösmerünk a profán életben, a kit pazar dicsérettel szivesen nevezünk magunk között kötény nélküli sz. k. nek, — pedig azt a nevet meg kellene hagynunk annak, a ki csakugyan kötény nélkül is e világnak legnagyobb kőművese volt; hány gyöngéd szívű embertársunkat ösmerünk, kit a nyomor látása könyekre indit s azért letörli áldott kezével a nyilvános és rejtőző nyomor könnyeit. Sz. k. sé kell-e hát azért lennie valakinek, hogy az emberi szív legmagasztosabb erényét gyakorolja? S ha örömmel látjuk, hogy az emberi nyomorúság enyhítése az oszlopokon kívül eső munkával is lehetséges, nem természetes-e, gondolkodó testvéreim, annak belátása, hogy *az oszlopokon belől más munka is vár ránk?* És nekünk, magyar sz. k. éknek, kik a kir. müv. ápolására egy elnyomott országban élő testvéreink előtt is megnyitottuk szentélyeink ajtaját: kétszeres kötelességünk, hogy a főm. t. kér-

désére ne csak betanult formulával ajkun-
kon, de szövetségünk magasztos eszmé-
nyéig szárnyaló lelkesedéssel szivünkben
és a népek sorsát intéző igazságok mélysé-
geiben kutató elmével keressük a feleletet.

Mi légyen munkánknak célja a jövő-
ben? A *múltban* fogjuk rá a választ
megtalálni!

Gondoljunk csak ősi fogadalmunkra;
emlékezzünk vissza felvételünk sajátos
eseményeire! Nem megtanultuk-e azok-
ból, hogy szövetségünket sötét századok
zsarnokai üldözték, hogy máglya és vér-
pad sz. k. sz. eleink közül nem egynek
szerzett martyr-halált?! És annyi véres
századon át miért rettegett a hatalom az
eszmétől? Azért testvéreim, mert ez az
eszme, *a mi szövetségünk éltető
eszméje*, ez a rettegett, ez az üldözött
eszme *mindenkor a szabadság esz-
méje volt!*

És még ha tisztán emberbaráti intéz-
mény gyanánt fogjuk is fel a sz. k. sz.

séget, az emberszeretet ideálja is csak a szabadságban lesz feltalálható. Ez volt az a csillag, a szabadság csillaga, mely a napkeleti bölcseket a bethlehemi jászolhoz vezette, s vájjon az, a kit az imént én is köténynélküli kőművesnek neveztem, nem az ember szabadságát hirdette-é igéiben; a nagy váltság? a kereszten szenvedett kínhalál, nem az emberi nyomor és szolgaság együttes váltsága volt-é?

És mindenütt a föld kerekéségén a szabadság terjedésével csökken az embernek szenvedése. Cultura és szabadság immár egymástól elválaszthatatlanok s hogy nemzetünk a mívelt népek társaságában méltón teljesíti általános emberi feladatait: bizonyítja ezredéves története, mely mindig a szabadság küzdelme volt.

Mikor az emberi lelket leigázó zarnoki kevélység pohara ismét csordultig telik és a római sötétség éjszakája virradni kezd s megmozdul a világ, hogy

széttörje a szellem bilincseit: a magyar nemzet az elsők sorában harczolt az új világosságban melegítő lelkiismereti szabadságért. Az emberiség e legfőbb javával mindenkoron elválthatatlanul volt összekötve hazájának szabadsága. Együtt győzött, együtt bukott mindakettő!

Így folyt a sötétség és világosság küzdelme — mint a hogy az ősi magyar mythologia is tanítja — Bocskay, Bethlen, a Rákóczyak és Kossuth harczain át egész napjainkig.

Elöttem áll — és nem lépem át, — a tiltó határ, melyet alkotmányunk elibünk szab, midőn a politikával való foglalkozást szentélyeinkből kizárja. De a mit viszont én akarok most gyenge szerszámmal elibetek állítani, az mind innen van ezen a tiltó határon. Vannak kérdések, a melyekkel a politika időnként foglalkozik, de a melyeknek megoldása a mi szövetségünknek képezi legfönségesebb feladatát s *hogyan ezek a kérdések a*

gyakorlati politikai élet napirendjére kerülnek, az éppen a kir.'. műv ∴ kitartó munkájának egyik legdrágább gyümölcse.

Avagy mi csak magunknak hirdetnők tanainkat, gondosan elrejtven azokat az utánok szomjúhozó profán világ előtt? Hol vesszük akkor a köveket, a melyekből Salamon templomát felakarjuk építeni? Nem azt tanítjuk-e, hogy testvérünk minden ember, *s ha nem akarjak, hogy tanításunk az írástudók és pharizeusok üres dogmái közé sülyedjen*, ha azt akarjuk, hogy munkánk a szíveket és elméket megtermékenyítse: az általunk felismert igazságot *közöljük és fogadtassuk be* a sötétben sínylődő lelkekkel.

Hiszen éppen e szentély falai közül kell legmesszebbre számúzve lenni az »odi profanum vulgus et arceo« kevély gögénének, e szent falak közül, honnan a világosság és szabadság legfőbb jótéte-

ményének kell a lelki sanyarúság odúiba mindenfelé szerte áradnia!

Száz esztendeje alig múlt, hogy a magyar sz. k. :-ség martyrjai a budai vérmezőn hóhér-halált, dicső emlékü t :-eink sok évi nehéz börtönt szenvedtenek: és a magyar köművességből kivszett volna már az a tartalom, melyet szívébe az ő kiontott vérök, sok keserű könnyük öntött vala ?!

Nem szer :- t :-eim, a kir :- műv :- örökifjú élő-fája a szabadságért ontott vértől termékeny földjén e magyar hazának el nem vénhedhetik, sem el nem száradhat! Öröktől fogva élő eszmék új meg új küzdelmének forrásából kell annak gyökereit táplálnunk, hogy új meg új lombokat hajtván, sátra alatt a kifáradt emberiség enyhületet találjon; új meg új gyümölcsöket teremvén, emberi létünk örök tusaira új erőt adhasson!

De hát való, leverő és egyúttal föl-emelő emberi igazság, hogy »Crescit *sub*

pondere palma«. Világszerte azt tapasztaljuk, hogy a kir .: műv .: ereje nagyobb volt az üldözések [idejében. Szövetségünk titkos jellege is ezeknek a sötét időknek veszedelméből származott. De hát ma azt mondjuk: »nekünk nincsenek titkaink«. Hozzá tesszük azonban, hogy »igenis egy jól megőrzendő titok maga a sz .: k .:-ség. De e titkot magunk is csak sejtjük«. És a Benjámín, ki epedő lélekkel, tette vágyó szívét rajongással fűzte testvéri lánczunkba, mikor a titkot kereste, abban találta meg, hogy üldözés idején örök eszményünkért jobban égett lelkünk.

Ám a ki azt hiszi, hogy ma nincs üldözés, nagyon csalatkozik. A reactio nem alszik, s látjuk, halljuk, messze és közelben, miként szervezkedik. A hatalomnak legfőbb eszközei, az ő hívei kezében vannak ma is. A mi világszövetségünk ellen világszövetséget akarnak alkotni s a harci riadó szava

eljutott a mi keletünkre is. A szabadság legújabb magyar győzelmeiben felismerték a sötétség hadai a mi világosságunkat. Éppen nem csoda hát, hogy az ő ellenség ismét nekünk támad.

De milyen sereg az, mely győzelem után legelőbb is hátrál? Ím a vert ellenség támadásra indul: védelmünk csak a harcz folytatása lehet!

Avagy teljes-e már a mi diadalunk, hogy az elért sikert nem kell már féltünk ? A várat bevettük, de az ellenségnek meghagytuk ágyúit, gazdag éléstárait. Így az ecclesia *militans* lesz mindig!

Nézzünk szét hazánkban, nincs-e mit építnünk? Leromboltuk-e már a kiváltságok, előjogok és az ezekből lakmározó előítéletek kevély bálványos-várait? Nincsen már hazánkban senki, a ki biborban születvén, *ezért* szabhat törvényt kunyhók gyermekének? Papi fejedelmek nem vonják el többé a nemzet közjavát egy hit egyházának ? Hol az egyenlőség, hol

a testvériség? Pedig a szabadság ennek a kettőnek édes szülő-anya!

És a ki nekem, szer .: t .:-eim, e felkiáltásomra megint csak azt mondja, hogy ez a szövetség csak a jót művelje, annak azt felelem: mennyit jót, nemeset, századokra szóló magasztos műveket alkothatna népünk, hogy ha a közvagyon legbecsesebb részét holt kéz nem szorítná hideg szűk markába. És a ki azt tartja, hogy a születésnek előjogairól politika nélkül mi nem beszélhetünk, attól meg azt kérdem: *mi a mi létjogunk, ha nem az emberi boldogság harczának Örök hadi joga?*

Ott hol az egyik, mert nagynak született, mindig nagy maradhat, lelke bármily silány és a kicsi hozzá maga erejéből soha fel nem nőhet; ott, hol az osztályok a többiek felett uralommal bírnak: nincsen még elérve, messze int még a cél, a tökéletesség. Pedig azt tanultuk, hogy a mi célunk nem más, mint a tökéletesedés.

És ha nem azért gyűlünk össze szer...
 t :-eim, e megszentelt falak között, hogy
 hetenként egy pár perczre felidézzük em-
 lékünkbe a kir :- műv :- hagyományai-
 nak külsőségeit, hanem azért ülünk ko-
 moly munkához, hogy a szövetségünkben
 megirt czélt kövessük: kétszeres erővel
 kell dologhoz látnunk, nekünk, magyar
 sz :- k :- éknek, a kikre hazánk és az
 emberiség üdvére a V. E. N. É. M. kettős
 küldetést rótt. *Nekünk a világosságot
 terjesztenünk kell más népek között
 és a szabadság eszméjét szűz tiszta-
 ságában kell megőriznünk szen-
 télyünk oltárán akkor is, mikor ha-
 lárainkon túl a sötétség uralma
 ismét előre tör.*

De hogyan lesz e kettős nagy feladat
 teljesítése lehetséges, ha a munkameg-
 kezdésére addig várunk, míg valami külső
 nagy esemény vihara minket is magával
 ragad? Hiszen a mi szövetségünk sikerei-
 nek legnagyobb értéke éppen az volt

mindig, hogy *a kornak uralkodó eszméit munkáinkban megérleltük* s úgy vittük ki a profán életbe, hol az eszmék erejével azoknak híveket szereztünk, kiknek csoportja lassanként hatalmas se-
reggé nőtte ki magát, míg a középkor egy-egy ostromlott bástyáját győzelmes harcban bevehette.

Nem szükséges, hogy ezt a harcot mi vezessük, de eszméink megvalósítása érdekében *dolgoznunk kell nem csak bent az oszlopok között*, mert ezzel a munkával megközelíthetjük ugyan az egyes ember tökéletesedését, de egyoldalúságunkban egyúttal elfelejtjük, hogy ez csak eszköz és távol esünk a kir. műv. ∴ céljától, mely szerint az egyes ember tökéletesítése által az emberiség tökéletesedése felé kell törekednünk.

Nekünk igenis tökéletesítenünk kell magunkat, de erre a legszebb formák üresége sem lehet elegendő. Tartalmat kell a formába öntenünk. Ideálunknak ez a

telt formája lesz aztán amaz *esse rei*, mely feladatainkat igazi lényegükben elibünk tárja. Ez a tartalom a magyar sz. ∴ k. ∴ ség munkájában, a nemzeti lét előttünk megnyíló új korszakában nem lehet más, mint a mi a magyar nemzetnek eleitől fogva uralkodó eszméje volt: *a szabadság és a szabadság követelményeinek teljes megvalósítása, a születés előjogainak és az egyházak kiváltságainak eltörlésével a teljes jogegyenlőség és a valódi testvériség áldásainak szilárd biztosítása, fejlesztése és az emberiség részére való hű megőrzése.*

Hogy ezekben az eszmékben minden egyes t. ∴ ünk magát tökéletesíthesse, arra alkalmat adni a □ ok kötelessége. Ne múljon el műhelyeinkben egyetlenegy »munka«, igazi *munka* nélkül! A minden tiszteletre méltó külső hagyományok mellett azok belső értékéhez teljesen méltó pezsgő *élet* fogja akkor a mostani álmatag kö-

zönyt felváltani; vonzóvá lesz a □ élet és a szövetség erejének tudatára ébredve, a tt ∴ bizalommal veszik majd ki részüket a nagy küzdelemben. És érezvén, hogy a tökéletesedés útján önmagok is előre haladnak, alkalmasabbakká válnak a szövetség egyetemes céljainak megvalósítására.

Így fog megerősödni a magyar sz ∴ k ∴ ség; így fogja a nemzetet erőssé tenni egy új ezredév sok nagy küzdelmére, a melyben nemcsak mi, de e világnak minden igaz népei velünk együtt hálával és imádsággal zengik a V. E. N. É. M. előtt a mi szent énekünket:

„Isten áldd meg a magyart!”